

MỘT SỐ BIỆN PHÁP VẬN ĐỘNG THU HÚT TÀI TRỢ, TĂNG CƯỜNG NGUỒN LỰC CHO THƯ VIỆN

Lê Thị Thúy Hiền¹

MỞ ĐẦU

Trong hoạt động thư viện, làm thế nào thu hút được các nguồn lực xã hội hóa từ lâu đã được xác định là một giải pháp quan trọng, kể cả nước ngoài và Việt Nam. Vận động cho thư viện đã trở thành một nội dung đào tạo trong các chương trình nâng cao dành cho người làm công tác thư viện ở trình độ sau đại học. Trong bối cảnh hiện nay, ngành thư viện Việt Nam đang phải đối mặt với nguy cơ bị cắt giảm ngân sách, tiết kiệm chi, vì thế việc tìm ra các biện pháp thích hợp để tăng cường thêm sự hỗ trợ là một việc là có ý nghĩa. Trong phạm vi bài viết này chúng tôi đề cập đến 2 biện pháp quan trọng: Vận động gây quỹ và hình thành nhóm các người bạn thư viện một số thông tin và kinh nghiệm để tăng cường xã hội hóa trong hoạt động thư viện.

GÂY QUỸ TRONG HOẠT ĐỘNG THƯ VIỆN

Gây quỹ là một hoạt động nhằm huy động các nguồn tài chính khác nhau để thực hiện các mục đích nhất định. Về bản chất, gây quỹ và tìm tài trợ là các hoạt động được duy trì và lên kế hoạch nhằm phát hiện, tiếp cận và phát triển các nguồn tài chính cũng như các nguồn lực cần thiết khác, phục vụ cho sứ mệnh, mục tiêu của tổ chức hoặc đơn vị. Trong hoạt động thư viện, gây quỹ được thực hiện để tăng thêm các nguồn tài chính, việc gây quỹ có một ý nghĩa quan trọng.

Gây quỹ và tìm tài trợ cần được triển khai trên nền tảng ý tưởng và đạo đức gây quỹ, bao gồm việc sử dụng nguồn tài trợ đúng mục đích, tôn trọng nguyên tắc về tính bền vững của tài trợ, quản lý nguồn lực một cách hiệu quả.

Gây quỹ là thành tố trong kế hoạch chiến lược của tổ chức nhằm đảm bảo tài chính để tổ chức tồn tại và phát triển. Gây quỹ là một nhánh trong hệ thống các lĩnh vực quản lý, nhiều phương pháp và kỹ thuật được sử dụng trong gây quỹ cũng có tính chất tương tự như những kỹ năng quản lý.

Gây quỹ và tìm nhà tài trợ là những kỹ năng quản lý cơ bản nhằm: Đa dạng hoá nguồn thu, góp phần đảm bảo an toàn tài chính cho sự tồn tại và phát triển của tổ

¹ Khoa Thư viện-Thông tin Đại học Văn hóa Hà Nội

chức trong bối cảnh ngân sách bao cấp của Nhà nước ngày càng hạn hẹp. Trên thực tế, gây quỹ đồng nghĩa với việc tìm tài trợ.

Gây quỹ và tìm tài trợ đã và đang trở thành một trong những kỹ năng quản lý thiết yếu đối với các tổ chức trong đó có thư viện. Mục đích của việc gây quỹ là nhằm tìm kiếm và đa dạng hoá nguồn lực cho hoạt động thư viện, đặc biệt trong bối cảnh ngân sách nhà nước hoạt động thư viện đang bị cắt giảm.

Gây quỹ và tìm tài trợ có ý nghĩa thiết thực cho sự tồn tại và tăng trưởng của thư viện, bởi khi có đủ nguồn lực cần thiết, thư viện mới có khả năng thực hiện tốt các chức năng, nhiệm vụ của mình.

Gây quỹ giúp tăng cường năng lực tự chủ của thư viện, giúp thư viện giảm bớt sự lệ thuộc vào kinh phí được cấp từ Nhà nước hoặc từ đơn vị chủ quản.

Các nhà tài trợ thường mong muốn tài trợ cho các tổ chức hoạt động hiệu quả và các thư viện đã tìm được tài trợ sẽ là lợi thế để họ tiếp cận những nhà tài trợ mới.

Để gây quỹ và tìm tài trợ thành công, các thư viện phải quan tâm đến việc quảng bá các hoạt động của mình đồng thời phải tìm hiểu đánh giá được môi trường kinh tế - xã hội của địa phương, của đất nước, tìm hiểu được các nhà tài trợ và các nguồn tài trợ. Để tìm kiếm được tài trợ, các thư viện phải chứng tỏ được hiệu quả hoạt động của mình để có thể thuyết phục được các nhà tài trợ tham gia vào việc hỗ trợ cho các hoạt động của mình.

Gây quỹ có tác động tích cực tới các hoạt động thư viện. Để gây quỹ và tìm tài trợ thành công đòi hỏi thư viện thiết chế phải xây dựng được sứ mệnh hay tầm nhìn, các kế hoạch hành động của mình cách rõ ràng dựa trên cơ sở phân tích môi trường cũng như đòi hỏi nhân sự có kỹ năng, chuyên môn và sự cam kết của ban lãnh đạo đối với công việc gây quỹ.

Gây quỹ và tìm tài trợ cần phải căn cứ trên sự phân tích về các phân đoạn thị trường, phân đoạn đối tượng người dùng và sản phẩm của tổ chức đồng thời quản lý nguồn quỹ một cách hiệu quả, duy trì và phát triển mối quan hệ bền vững với nhà nhà xuất bản, nhà sách, các công ty cung ứng phần mềm..., tất cả các kiến thức và kỹ năng này là một phần quan trọng trong quản lý thư viện, góp phần thúc đẩy sự chủ động, năng động của thư viện.

Gây quỹ và tìm tài trợ còn góp phần phát triển các đối tác, liên minh hay những người ủng hộ cho thư viện. Hoạt động gây quỹ và tìm tài trợ giúp cho thư viện mở rộng phạm vi và mạng lưới hoạt động của mình, cải tiến hiệu quả hoạt động chung và xây dựng nên thư viện năng động và hoạt động có hiệu quả, đáp ứng được nhu cầu đọc, sử dụng thông tin và tri thức của xã hội.

Gây quỹ và tìm tài trợ góp phần thúc đẩy sự đa dạng của sản phẩm, dịch vụ thư viện, tạo ra các sản phẩm có giá trị, phát triển bộ sưu tập phong phú. Yêu cầu mục đích và tiêu chí của các nhà tài trợ là khác nhau, vì thế trước khi đặt vấn đề và đưa

ra các yêu cầu về tài trợ cần nêu rõ ý nghĩa của việc tài trợ.

Trong những năm gần đây, vấn đề gây quỹ trong hoạt động thư viện đã bắt đầu được đặt ra. Tại buổi nói chuyện chuyên đề “Những xu hướng và những thay đổi mới nhất trong các thư viện Mỹ, so sánh và áp dụng và các Thư viện Đông Nam Á” ngày 17 tháng 5 năm 2012 do Liên hiệp Thư viện Đại học khu vực phía Bắc và Trung tâm Hoa Kỳ thuộc Đại sứ quán Hoa Kỳ tổ chức bà Nguyễn Thị Bắc (nguyên là Giám đốc Thư viện KHTH Tp Hồ Chí Minh, nay là Phó Ban Quản lý Dự án Bill Gate tại Việt Nam) đã chia sẻ chủ đề “Huy động vốn - Chia sẻ kinh nghiệm”. Bài nói chuyện đã đề cập về việc tìm nguồn tài trợ cho các dự án - hoạt động của các thư viện và trung tâm thông tin thư viện nhằm mục đích giúp cho các thư viện và cơ quan thông tin hoạt động ngày càng hiệu hơn nữa. Trong đó, các vấn đề các vấn đề liên quan đến quy trình, phương pháp, kỹ thuật và một số thủ thuật trong huy động vốn đã được đặt ra. Để làm tốt việc huy động vốn, thư viện cần phải chú trọng đến việc soạn thảo đề nghị tài trợ, phương thức giao tiếp và tạo lập mối quan hệ với các nhà tài trợ.

Trong điều kiện của Việt Nam, hoạt động thư viện trong những năm gần đây đã bắt đầu thu hút sự quan tâm của các cá nhân và tổ chức trong và ngoài nước, để việc gây quỹ đạt hiệu quả, các thư viện phải khẳng định vai trò của mình, và xây dựng được các luận cứ xác đáng trong việc huy động vốn vào hoạt động thư viện. Và thông qua các tài trợ, thư viện phải chứng minh được những hiệu quả thiết thực đạt được từ những tài trợ đó, để tiếp tục thu hút thêm các tài trợ khác.

HÌNH THÀNH NHÓM NHỮNG NGƯỜI BẠN THƯ VIỆN

Trong kinh phí hoạt động của các thư viện ở các nước phát triển, nguồn hỗ trợ từ xã hội hóa chiếm tới 50 %. Nhiều thư viện đã xây dựng chính sách cụ thể nhằm thu hút sự đầu tư, hỗ trợ của các nhà hảo tâm quan tâm đến hoạt động thư viện. Chương trình thành lập Nhóm những người bạn đã được thực hiện dưới nhiều hình thức: đăng ký trực tiếp, đăng ký qua mạng. Mức đóng góp được đặt ra cũng ở nhiều cấp độ khác nhau.

Tại Hoa Kỳ, Vương quốc Anh và xứ Wale, các người bạn đã phát huy vai trò của mình. Tại Hoa Kỳ, các thư viện công cộng và thư viện đại học cũng luôn chú trọng đến sự thu hút và thành lập nhóm những người bạn. Riêng Thư viện công cộng Bang Los Angeles báo cáo đã có tới 77 nhóm người bạn của Thư viện với hơn 5.523 thành viên. Tại Philadelphia, Những người bạn của Thư viện Free ở Philadelphia (FFL) thành lập năm 1973, là một tổ chức phi lợi nhuận độc lập có hỗ trợ 54 thư viện phục vụ người đọc miễn phí bằng cách thiết lập và hỗ trợ một mạng lưới các khu phố. Nhóm Bạn thư viện tình nguyện đã góp phần tăng cường và thúc đẩy hoạt động thư viện và ủng hộ các hoạt động của địa phương làm cho dịch vụ thư viện ổn định, công bằng và có ý nghĩa hơn đối với trẻ em và người lớn.

Là thư viện quốc gia, Thư viện Anh đã rất quan tâm đến việc thu hút sự tham gia của xã hội đối với hoạt động của mình. Nhóm những người bạn của Thư viện Anh đã hoạt động với tư cách là một tổ chức từ thiện đăng ký (số 328.095) của những người ủng hộ trung thành cho thư viện. Với gần 3.000 thành viên, mỗi năm, Những người bạn tài trợ cho Thư viện Anh khoảng hơn 100.000 Bảng (Năm 2010: 115.000, năm 2011: 129.000 Bảng).

Tại các nước châu Á, như Hàn Quốc, Hồng Kông, Singapore, Thái Lan... Nhóm các người bạn cũng được quan tâm thành lập.

Để hình thành nên nhóm người bạn thư viện trước hết phải xây dựng chính sách dành cho những người tham gia nhóm này. Theo quy định của một số thư viện để trở thành người bạn của thư viện, người tham gia sẽ đóng một khoản tiền nhất định. Có nhiều mức khác nhau. Tùy theo các mức độ đóng góp, người tham gia sẽ được yêu cầu những đóng góp này được sử dụng vào các mục đích: bổ sung; bảo quản, mua trang thiết bị và người đóng góp sẽ được hưởng những quyền lợi nhất định. Chúng tôi xin viện dẫn một số ưu đãi của Thư viện Anh (Vương quốc Anh) và Thư viện Bobst (Hoa Kỳ) đối với các thành viên của nhóm các người bạn thư viện.

Tại thư viện Anh, những người có đóng góp cho thư viện từ 40 Bảng Anh sẽ được hưởng một số quyền lợi như:

- Được hướng dẫn Thăm quan các thư viện, bảo tàng và các bộ sưu tập hàng đầu của thư viện
- Vào cửa miễn phí để tham dự triển lãm Thư viện
- Nhận Bản tin Bạn thư viện hàng quý và tham gia các cuộc triển lãm tài liệu và Sự kiện của Thư viện Anh
- Thành viên thoải mái sử dụng Phòng có báo và tạp chí bày sẵn
- Giảm giá trong Shop của Thư viện
- Giảm giá khi tham dự các bài giảng trong Thư viện
- Giảm giá khi tham dự các sự kiện văn hóa bên ngoài thư viện

Việc hưởng các quyền lợi phụ thuộc vào mức độ đóng góp. Đối với những người có những mức đóng góp cao sẽ được trao các chứng nhận ghi nhận sự đóng góp đó.

Ngoài ra, thành viên nhóm Những người bạn của Thư viện Anh sẽ còn có thể nhận được một món quà tuyệt vời nhân ngày sinh nhật, Giáng sinh, ngày bà mẹ, ngày Phụ nữ quốc tế, và hưu trí.

Những nhà khoa học, nhà nghiên cứu hoặc các nghệ sĩ tặng các bộ sưu tập tài liệu của mình sẽ được lưu giữ và bộ sưu tập mang tên người tặng.

Để tôn vinh những người có đóng góp với hoạt động thư viện, các thư viện có

thể có thể có hình thức tặng các chứng chỉ ghi nhận, miễn giảm thuế hoặc ghi danh trên các

Từ kinh nghiệm của nước ngoài và của một số thư viện ở Việt Nam, chúng ta cần quan tâm hơn nữa đến việc hình thành nhóm các người bạn. Hiện nay, đã có một số thư viện áp dụng biện pháp này, nhưng việc thực hiện chưa thật rộng khắp. Các chính sách đặt ra đối với các tình nguyện viên, với các người bạn của thư viện chưa thật cụ thể, chưa khuyến khích và thu hút được đông đảo mọi người tham gia vào công tác thư viện.

Để làm được điều đó, đòi hỏi các thư viện cũng cần tích cực, chủ động hơn trong việc vận động, lôi cuốn các tầng lớp xã hội, các bạn đọc tích cực tham gia vào công tác thư viện. Cần đẩy mạnh tuyên truyền về các hoạt động thư viện trong xã hội và xây dựng các quy định cụ thể về quyền lợi của các cộng tác viên có tham gia đóng góp đối với hoạt động thư viện. Các thư viện cần có các hình thức ghi danh những nhà hảo tâm đã tài trợ cho thư viện. Và quan trọng hơn cả là việc giữ chữ tín bằng cách phát huy hiệu quả những nguồn lực đã huy động được vào việc triển khai các hoạt động như đã cam kết.